

Лідер. Еліта. Суспільство

Leader. Elite. Society

УДК 378

Анатолій Кузьмінський

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту, Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького, Україна

ORCID ID 0000-0002-9678-000X

E - mail: lyubov-bugakova@ukr.net

ФЕНОМЕН ЛІДЕРСЬКОГО ТАЛАНТУ АКАДЕМІКА ЗЯЗЮНА І.А.

Анотація: Розкрито роль академіка Зязюна Івана Андрійовича як сучасного лідера у сфері освіти, науки, людських відносин. На багатьох прикладах із життя і діяльності талановитої особистості показано проявлення лідерських якостей на різних посадах, в різних складних ситуаціях. Визначення життєвої мети у присвяченні себе служити людям, встигнути якомога більше зробити добра на землі – так визначено життєве кредо видатного вченого, організатора освіти, високоінтелектуальної і благородної людини.

Життя і діяльність, громадянська позиція, служіння справі освіти і науки, прояв кращих лідерських якостей у непростих життєвих ситуаціях видатного педагога-практика, педагога-вченого – неперехідна цінність і гарний приклад для наслідування нинішніми і майбутніми поколіннями керівників гуманітарної сфери діяльності.

Ключові слова: лідерство, лідер, освіта, наука, служіння людям.

Anatoliy Kuzminsky

Professor (Pedagogy) at the Department of Higher School Pedagogy and Educational Management, The Bohdan Khmenytsky National University of Cherkasy, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-9678-000X

E - mail: lyubov-bugakova@ukr.net

THE LEADERSHIP PHENOMENON OF THE ACADEMICIAN IVAN ZIAZIUN

Abstract: The role of the Academician Ivan Ziaziun as a modern leader in education, science, and human relations is revealed. Numerous life and activity examples of a talented personality and demonstration of leadership qualities in different positions and difficult situations are shown. Determining the life goal in devoting oneself to serving people, having as much time as possible to do the good thing on the earth is the credo of an outstanding scientist, an educational organizer and a highly intelligent and noble person.

Life and activity, civic position, serving the education and science, a manifestation of the best leadership qualities in the difficult life situations of an outstanding pedagogue and practitioner, educator and scientist, all these are imperishable value and an excellent example for inheritance

© Анатолій Кузьмінський, 2017

by the present and future generations of the humanitarian sphere leaders activity.

Key words: leadership, leader, education, science, serving people.

Anatoliy Kuzminsky

An extended abstract of the paper on the subject of
“The Leadership Phenomenon of the Academician Ivan Ziaziun”

Problem setting. I.A. Zyazyun, the Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, is renowned for his leadership capacities. His major concern as a scholar was to improve the system of education in Ukraine; while this was the case, he shared much understanding about what the Academy of Pedagogical Sciences was trying to accomplish. The assistance and support he provided in this area were extremely helpful.

Recent research and publications analysis. A number of scholars have addressed the scholarly activity of Academician I.A. Zyazyun. Specifically, the articles written by Academician V.H. Kremen “An outstanding Ukrainian educator-philosopher”, T. Levovitski “Humanistyka i pedagogika – filozofia edukacji Iwana A. Ziaziuna”, H. Vasyanovych “Philosophical and pedagogical ideas of Academician Ivan Zyazyun” and many others focus on the pedagogical heritage of I.A. Zyazyun. Furthermore, his works are being researched extensively and are at the core of many debated issues in the areas of education and pedagogy. Contemporary scholars keep studying a wide spectrum of various pedagogical and scientific activities of I.A. Zyazyun – an internationally recognized scholar and educator, a state and public figure, a manager of science and education.

Paper objective. This paper aims at studying the nature and genesis of managerial qualities of Academician I.A. Zyazyun at different leadership positions of scientific and educational incumbency.

Paper main body. At present the term leader is used to imply a holistic spectrum of qualities of a personality in various spheres of human activity. Concerning Academician Ivan Andriyovych Zyazyun, the concept of leadership may be adopted for a wide variety of his repertoires, first of all, as a well-known state and public figure, Doctor of Pedagogy, Professor, a scholar-educationalist of an international level, and the full member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. His life and productive functioning may serve as an example of leadership and a true leader in many areas in which he manifested himself as an effective leader, manager, innovator, educationalist and diplomat. A high level of practical intelligence, creativity, an aptitude to solve problems and sort out issues, self-confidence, an ability to influence people, emotional stability and stress resistance were I.A. Zyazyun’s immanent qualities that made him a true leader.

Due to his purposefulness, strong will power, sharp analytical mind, inexhaustible energy, competence, readiness to take a reasonable risk and accept responsibilities he succeeded in everything he was involved in.

Leadership qualities were genetically inherent in him. He argued that his spiritual and practical experience, a setting for a permanent victory and a competitive superiority were the organic properties of his personality. This can be illustrated by concrete facts. In adolescence, without a specialized education and proper life experience, he occupied the position of the head of a village club. He became a recognized charismatic leader of rural youth, an authority in the eyes of fellow villagers and senior management. The same success crowned his tenure as a youth leader and educator in a mining and industrial school.

Leadership qualities of Academician I.A. Zyazyun were already evident when he was a

University student. His dissident thinking, categorical rejection of injustice, dangerous courage in both the views and actions provoked the academic authorities to repeatedly raise the question of his expulsion from the University. The first time he severely criticized the arrogant instructor of Political Economy, and the second time – when he was accused of participating in the action of banishing from the classroom the Professor of the department of History of the KPSS for primitive lecturing. On this basis it may be concluded that the leadership qualities and abilities of the future educationalist and manager, recognized scholar and statesman gradually developed and strengthened yet since his youthful years.

Academician I.A. Zyazyun's leadership and managerial talents were fully revealed when he occupied the position of a rector of the University. Being the paragon of intellectuality and spiritual culture he set high moral standards and suggested shared responsibility for a purpose of community, encouraged students and University academics in striving for self-actualization and realization of educational and cultural synthesis in the educational process. For a short period of time a gifted rector-leader led his University to the forefront of science and education in the former Soviet Union and aroused a great interest in many countries of the world.

As a true leader I.A. Zyazyun was resistant to injustice, vile attacks, slander and insinuation due to his professionalism, resolution, strong spirit, perseverance and confidence in the rightness of his cause. Being a fervent fighter for promoting quality education, he drew attention of academic circles to pedagogical experience of such outstanding educators as A.S. Makarenko and V.O. Sukhomlynsky; moreover, he defended tirelessly and persistently scientific and pedagogical positions of coryphaei of humanistic approaches to education.

As an educationalist of wide interest, Academician I.A. Zyazyun was recognized as a leader in the field of management of education on the all-Ukrainian scale, and ulteriorly, he was appointed Minister of Education of Ukraine. Even under existing conditions of political rage and fierce political struggle his leadership qualities of a talented manager and his intuition proved unerring.

I.A. Zyazyun's organizational talent was also fully revealed in the period of establishing the Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education in the newly formed Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, in which he was appointed director. His life and professional experience, his authority, perseverance and commitment allowed a newly appointed head manager to successfully establish a full-fledged scientific research institute virtually from scratch.

Complimentary to this, Academician I.A. Zyazyun fruitfully worked on the problem of enhancing pedagogical excellence in the theoretical domain; likewise, his efforts to implement theoretical assertions in practice were crowned with success. On his initiative and with his support and direct participation, a number of centers and laboratories for pedagogical mastery were formed in Ukraine. Due to the leadership qualities which were immanent to him he was always in the forefront of the field of education.

To sum up, professional life and activity, outstanding leadership capacities of a distinguished scholar, teacher, philosopher and manager are an example to follow by current and future generations of managers in the field of education.

Conclusions of the research. In conclusion, the inborn organizational skills, influence of parents and rural environment contributed to the development of a leadership talent of Academician I.A. Zyazyun. His intellectual growth, critical thinking and personal charisma allowed him to actualize his leadership qualities in successful management of science and education.

Further perspectives of the research. In the future, it is expedient to study circumstantially the manifestations of leadership abilities of Academician I.A. Zyazyun as the rector of Poltava Pedagogical Institute named after V.G. Korolenko, Minister of Education of Ukraine,

Постановка проблеми в загальному вигляді. На фактах життя і діяльності академіка Національної академії педагогічних наук України Зязюна Івана Андрійовича дослідити генезу і реалізацію його лідерського таланту на різних етапах освітньої, наукової, педагогічної, громадської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо наукової діяльності академіка І.А.Зязюна в останні роки вийшла в світ велика кількість публікацій. Зокрема стаття академіка Кременя В.Г. «Видатний український педагог – філософ», «Humanistyka i pedagogika – filozofia edukacji Iwana A/ Ziaziuna» Тадеуша Левовіцкі, «Філософсько-педагогічні ідеї академіка Івана Зязюна» Г.Васяновича та ін. У цих, як і в багатьох інших працях, розкривається педагогічна й наукова діяльність видатного науковця-педагога міжнародного рівня, державного й громадського діяча, організатора освіти і науки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій літературі є чимало публікацій, у яких висвітлюється наукова і освітня діяльність академіка НАПН України І. А. Зязюна. В Україні і за кордоном він відомий своїми фундаментальними науковими працями з філософії освіти, теорії і методики професійної освіти, педагогічної майстерності, проблем естетичного виховання та ін. Але залишається недостатньо дослідженою організаторська, лідерська діяльність видатного вченого.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження природи і розвитку лідерського таланту академіка Зязюна І.А. на різних керівних посадах в освітній і науковій галузях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині термін «лідер» вживається в багатьох сферах людської діяльності – політиці, економіці, спорті та ін. У перекладі з англійської «лідер» – це «керівник», «командир», «вождь», «ведучий». «Лідерство – здатність впливати як на окрему особистість, так і на групу, спрямовуючи зусилля всіх на досягнення цілей організації», – стверджує Л.Д. Столяренко [2, с. 245]. Лідера можна трактувати як особистість, здатну об'єднати людей для досягнення певної мети.

Розглядаючи на відстані років тернистий життєвий шлях академіка Зязюна Івана Андрійовича, переконуєшся, що на всіх ділянках людської життєдіяльності, у всіх складних, непересічних ситуаціях, на які так багата доля неординарної особистості, його принципи, дії і вчинки повністю відповідали визначенню понять «лідерство» і «лідер».

На кожному етапі діяльності перед ним і очолюваним ним колективом поставали різні цілі залежно від специфіки змісту і завдань ділянки роботи. Але загальним життєвим постулатом видатного лідера-філософа була мета зробити якнайбільше добра людям. Все життя Зязюна І.А. було підпорядковане досягненню цієї мети і це є однією із головних якостей, які свідчать про його непересічний лідерський талант. Адже роль лідера полягає в умінні згуртувати і повести людей за собою, забезпечити створення таких відносин між ними, які сприяли б розв'язанню конкретних завдань у досягненні спільної мети, а це можливо лише за умови, що очолювані лідером члени колективу відчують небайдуже, доброзичливе, турботливе ставлення до себе.

До сучасного лідера (справжнього) пред'являються доволі високі вимоги. Він повинен бути хорошим організатором, інноватором, вихователем, дипломатом, володіти оригінальним, нестандартним, критичним мисленням. Йому притаманні такі якості як креативність, високий практичний інтелект, здатність творчо розв'язувати завдання, упевненість у собі, домінантність – уміння впливати на підлеглих, емоційна рівновага і

стресостійкість. Всі ці якості в різні часи і на різних ділянках діяльності яскраво проявлялися в характері і діях І. А. Зязюна.

Цілеспрямованість, тверда воля, гострий аналітичний розум, невичерпна енергія, компетентність, готовність розумно ризикувати, брати на себе відповідальність – прояв усіх цих рис і якостей забезпечували успіх у будь-якій справі, за яку брався І. А. Зязюн.

Однією з переваг, якими так блискуче володів Зязюн, є здатність викликати до себе беззастережну довіру в людей, які його оточували в очолюваних ним колективах, у службових контактах, у побуті. Сам факт довіри – це свідчення визнання його високих людських якостей, права на керівництво людьми, визнання справедливості і правильності його дій.

Знаючи добре життєвий шлях Івана Андрійовича і спілкуючись з ним упродовж багатьох років у різних життєвих ситуаціях і колізіях, я твердо переконаний, що лідерські якості були притаманні йому генетично. І це виразно проявлялося на всіх щаблях його насиченого нелегкою працею, пересипаного труднощами й перешкодами, здобутими успіхами й тріумфальними перемогами життя. Про свою запрограмованість на лідерство, на першість він говорить так: «... вибудувана в моєму духовно-практичному досвіді установка на постійні перемоги, на мою конкурентну першість...» [1, с. 18].

На самому початку свого післяшкільного життя, після несправедливого фіаско зі вступом до Білоцерківського ветеринарного інституту юнак хоч і тяжко, але недовго рефлексував і, як він сам говорить, що його заповонила зухвала думка обійняти посаду завідуючого сільським клубом, яка тривалий час була вакантною. Здавалось би, на перший погляд, така кар'єрна амбітність є дещо авантюрною (юнацький вік, відсутність профільної освіти і брак досвіду), а тому задумка апіорі була приречена на провал. Але видатні організаторські здібності, невичерпна енергійність, велика емпатійність і атракційність юнака, визнання його лідерських якостей односельцями, сільським і районним начальством, ровесниками (комсомольці села обрали Івана своїм лідером – секретарем первинної комсомольської організації) забезпечили переконливий успіх молодому керівникові – периферійний запущений заклад культури запрацював на повну потужність (самодіяльний театр, змішаний хор дітей і дорослих, оркестр народних інструментів, глибокозмістовні святкові заходи наповнили життя села інтелектуальним, культурним і емоційним змістом).

Історія повторилася, коли вісімнадцятирічний Іван гаряче відгукнувся на звернення центральних органів комсомолу щодо молодіжної ініціативи відбудовувати економіку Донбасу, і став учнем гірничо-промислового училища за професією шахтного прохідника. Молодого талановитого організатора зразу ж помітили і рекомендували на посаду секретаря комітету комсомолу училища, а пізніше – вихователя. І тут лідерські якості майбутнього вченого проявилися на повну силу. За його ініціативою і зусиллями в училищі було створено кілька гуртків за інтересами, зокрема духовий оркестр, танцювальний ансамбль і театральну студію, керівництво якою здійснював сам ініціатор.

Лідерські якості молодого Зязюна яскраво проявилися під час навчання в університеті. Дисидентність мислення, категоричне несприйняття несправедливості, небезпечна сміливість у поглядах і вчинках були особливо виразними на тлі заполітизованих, заідеологізованих норм суспільного життя в епоху авторитаризму. На другому курсі його було обрано комсомольським лідером філософського факультету. Здавалось б, що ще треба? Вчися, підтримуй політику правлячої партії, піддакуй партійним чиновникам, і тобі забезпечено спокій і успіх. Так чинила абсолютна більшість тодішніх керівників. Але бунтівна, протестуюча натура Зязюна категорично не могла змиритися з таким стилем діяльності і життя. Двічі поставало питання про його відрядження з університету. Уперше, коли він на студентських комсомольських зборах різко виступив з

критикою викладача політекономії, який постійно демонстрував свою пихату зверхність над студентами і безпідставно принижував їх. Подібне сталося через рік, коли студента Зязюна звинуватили в організації акції з вигнання з аудиторії професора кафедри історії КПРС за примітивне читання лекцій.

Успішною була й організаторська педагогічна праця на посаді вожатого загону в піонерському таборі протягом трьох місяців літніх канікул. І особливо виразно проявилися лідерські якості студента Зязюна під час роботи на посаді командира студентського будівельного загону чисельністю 800 осіб у 1963 році в Казахстані.

Таким чином з юнацьких років формувалися і зміцнювалися лідерські якості і здатності майбутнього організатора освіти, визначного вченого, державного діяча.

Як і належить справжньому лідеру, І. А. Зязюн володів природною харизмою і атракційністю. Якщо доля зводила його з близькою йому за духом людиною, то навіть за короткий період спілкування він справляв відчутне позитивне враження, яке залишалося на все життя. Саме так було у випадку знайомства з прогресивним компартійним функціонером Ф.Т. Моргуном, який познайомився з Іваном Андрійовичем під час відвідування Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, де він працював викладачем. Запам'ятавши неабиякі організаторські здібності молодого науковця, високий чиновник найвищого партійного органу на цих підставах рекомендував Зязюна І.А. на посаду ректора Полтавського педагогічного інституту імені В.Г. Короленка і в подальшому сміливо й наполегливо підтримував у всіх його інноваціях, і захищав від несправедливих нападок злостивців.

Повною мірою проявився лідерський, організаторський талант Зязюна І.А. на посаді ректора. Прийнявши в 1975 році занедбаний і відсталий у всіх сферах діяльності провінційний педагогічний інститут, переборюючи своєю наполегливістю і цілеспрямованістю впертий нафтаїний спротив традиційно консервативно налаштованого науково-педагогічного і студентського колективів, талановитий організатор за короткий часовий період вивів заклад на передові позиції у навчальній, науковій, культурно-естетичній і господарській сферах.

Варто відзначити, що, як справжній лідер, Іван Андрійович володів неабиякою резистентністю до несправедливих і непорядних наклепів, нападок, інсинуацій, підлостей і, як тепер прийнято говорити, стресостійкістю. Часткові невдачі, злісні наклепи, які в компартійні часи були в тренді, не змогли вибити з правильно обраної керівної колії мудрого і відданого педагогічній справі ректора. Для цього треба було володіти високим професіоналізмом, справжнім педагогічним талантом і неабиякою мужністю, адже певні позиції ректора йшли врозріз з вимогами компартійного режиму, і шалений тиск на нього чинився і знизу, і зверху. І лише тверде життєве кредо: «Я завжди вважав і вважаю, що ректор – педагог №1... Студенти повинні в ньому бачити найкращого лектора, найкращого науковця, найкращого організатора, найкращого захисника їхніх інтересів і ... найгіршого диктатора. Все це, поєднане в одній людині уможливило педагогічний авторитет» [1, с. 106].

Слід відмітити значний внесок Івана Андрійовича Зязюна у привернення громадської уваги до педагогічних надбань видатних педагогів-практиків А. С. Макаренка і В. О. Сухомлинського. Обидва корифеї педагогічної справи свого часу навчалися у Полтавському педагогічному інституті, який він п'ятнадцять років очолював. Прийнявши заклад, новий ректор зіткнувся з невинуватим зневажливим ставленням до багаторої спадщини великих вітчизняних педагогів, яке так виразно висловив компартійний керівник інституту: « – А ви що, справді вважаєте, що Макаренко – великий педагог? Та це ж працівник тюрми! Тюремна педагогіка в нормальних освітніх закладах, тим більше у вищих, не повинна культивуватись. А щодо Сухомлинського, то він біль-

ше писав, ніж робив насправді. У нас тут є декілька ентузіастів, але я особисто не поділяю їхніх захоплень. Треба робити сучасну комуністичну педагогіку!» [1, с. 103].

Працюючи на посадах ректора, міністра освіти, директора науково-дослідного інституту Національної академії педагогічних наук України, Іван Андрійович невтомно і наполегливо відстоював наукові-педагогічні позиції А.С. Макаренка у своїх працях, у практичній діяльності, в організаційних заходах. Певний період він очолював Міжнародну асоціацію Макаренка на посаді її Президента.

Будучи загальноновизнаним теоретиком і практиком педагогічної справи, Іван Андрійович ніколи не виділяв і не підносив свою персону. Навпаки, він завжди підкреслював, що у своїх наукових пошуках і здобутках він стоїть на плечах своїх попередників. «Для мене особисто А.С.Макаренко і В.О.Сухомлинський були одноосібними наставниками у моїй ректорській роботі. Я не тільки втішався повним збігом моїх уже сформованих педагогічних переконань з їхніми, а й набував у них досвіду перенесення найголовніших педагогічних ідей на викладацький і студентський загаль інституту» [1, с. 157].

Як і належить справжньому лідеру, тобто особистості, яка користується найбільшим авторитетом у колективі, Іван Андрійович на початку своєї ректорської діяльності відчув необхідність підвищення свого науково-кваліфікаційного рівня і наполегливою працею через два роки ректорства захистив докторську дисертацію, а ще через декілька років йому було присвоєно професорське звання по кафедрі філософії.

Пред'являючи високі вимоги до підпорядкованих йому працівників, І.А.Зязюн і від себе доволі багато вимагав. Інноваційний склад мислення, уміння інноваційно дивитися на світ і, головне, бажання й уміння інноваційно діяти, доволі швидко дали свої позитивні результати. Із посереднього провінційного ВНЗ педагогічного профілю імідж Полтавського педагогічного інституту вийшов на передові рубежі великої країни – Радянського Союзу. Свідченням високого визнання заслуг ректора було запрошення його у телестудію Останкіно на передачу для педагогів, які пропонували власні варіанти розв'язання назрілих шкільних проблем, де він сміливо й успішно виступив і відповів на понад 30 запитань різноманітного змісту.

Як сформованого й визнаного лідера, організатора освітньої справи всеукраїнського масштабу І.А. Зязюна було висунуто на посаду Міністра народної освіти України. Пройшовши «пекельне чистилище» у Верховній Раді УРСР, він був призначений Міністром у вересні 1989 року. Час був неспокійний, вирували політичні пристрасті і запекла політична боротьба. Іван Андрійович добре усвідомлював усі ті ризики, на які він наражався, давши згоду обійняти цю високу й відповідальну державну посаду. І знову ж таки, у тій непростій ситуації чітко спрацювала лідерська інтуїція й якості Зязюна. Ось як сформулював свою позицію новопризначений Міністр: «Нічого не змінювати, особливо коли йшлося про живих людей. Пізнати їхні спроможності, їхні пристрасті і використати в інтересах справи, підкреслюючи завжди особистий внесок кожного у зроблене – мов чи не найголовніша якість для згуртування навколо себе людей різних уподобань, характерів, світоглядних переконань. І звичайно ж, різними засобами переконати їх, що у різних життєвих ситуаціях вони матимуть у моїй особі захисника їхніх інтересів» [1, с. 243].

Перше, що зробив на міністерському посту Іван Андрійович, це аналіз стану освітньої галузі, виокремлення найсуттєвіших проблем і першочергові заходи щодо їх розв'язання. Розпочалася наполеглива робота. Але як і завжди, у благородну освітню справу брутально втрутилася політика, і талановитий організатор освіти, правдивий патріот своєї Вітчизни зазнавав болісних, несправедливих ударів з усіх сторін. І лише життєва стійкість, залізна витримка, тверда переконаність у своїй правоті, вроджена шляхетність і висока внутрішня культура допомогли гідно вистояти у цьому буремному

вируванні. Це ще раз підкреслює неабиякі лідерські якості, здібності і здатності високопорядної, мужньої і мудрої людини.

З усією повнотою і яскравістю проявився організаторський, лідерський талант Зязюна І.А. під час заснування Інституту педагогіки і психології професійної освіти у новоствореній Академії педагогічних наук України, де його було призначено директором-організатором. Інститут створювався практично на пустому місці – не було ні приміщень, ні будь-якої матеріально-технічної бази та ще й «доброзичливці» на кожному кроці створювали різні перепони. І лише набутий у минулі роки високий авторитет, наполегливість і заповзятливість дозволили новопризначеному директору створити справжній науково-дослідний інститут, який і донині здійснює велику й благородну справу – досліджує і розробляє теорію, методологію й методику важливих проблем педагогічної освіти і освіти дорослих. Про ці свої лідерсько-людські якості Іван Андрійович сказав так: «Щось у мені було закладене природою, що кликало невгамовність внутрішньої потреби до рішучої дії зробити для когось добротворне й величне, підняти когось до вершини людськості...» [1, с. 278]. Як справжній філософ-любомудр, блискучий теоретик і практик педагогічної справи, Іван Андрійович тонко й чутливо уловлював виклики часу і суголосно реагував на них. Будучи сам високопрофесійним, неординарним педагогічним майстром, розуміючи важливість і необхідність педагогізації збуреного українського суспільства, він багато й плідно працював над проблемою педагогічної майстерності як у царині теорії, так і в реалізації теоретичних положень у практичній діяльності. За його ініціативою, підтримкою і безпосередньою участю в Україні створена низка центрів і лабораторій з педагогічної майстерності.

Справедливо стверджується, що якщо людина від природи талановита, то вона талановита в усьому. Куди б не закинула доля Івана Андрійовича Зязюна – в сільський клуб завідувачем, прохідником шахтного штреку, працівником театру, викладачем вищого навчального закладу, ректором, міністром, директором науково-дослідного інституту – скрізь він був лідером, скрізь у нього на першому плані завжди була Людина. Йому як філософу-кордоцентристу іманентно були властиві генетично закладені лідерські якості й амбіції, риси людинолюбства, гуманітарно-екзистенційного світосприйняття, презумпції порядності у ставленні до людини. Цим духом пройняті й усі його твори. Він є глибоким прихильником, теоретиком і практиком педагогіки людяності, педагогіки добра. Свідченням високої оцінки людських, науково-професійних і лідерських якостей І. А. Зязюна є визнання його Людиною року (1998) і відзначення Золотою медаллю Американським біографічним інститутом.

Життя і діяльність, видатні лідерські якості й їх реалізація у практиці видатного вченого, педагога, філософа, організатора освіти і науки – неперехідна цінність і взірєць для наслідування нинішніми і майбутніми поколіннями працівників і, особливо, керівників гуманітарної сфери діяльності.

Висновки з даного дослідження та перспектива подальших розвідок. Вроджені організаторські здібності, виховний вплив батьків, сільське соціальне оточення сприяли розвитку лідерського таланту академіка Зязюна І. А. Інтелектуальний рівень, критичне, дисидентне мислення, харизма і атракційність науковця дали можливість повною мірою реалізувати лідерські якості у царині управлінської діяльності у сфері освіти і науки.

У подальшому доцільно детально дослідити прояви лідерських здібностей академіка Зязюна І. А. на посадах ректора Полтавського педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка, Міністра народної освіти України, директора інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України з метою узагальнення і впровадження кращого досвіду менеджменту в освіті і науці.

Список літератури:

1. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук. – метод. посіб. – К.: МАУП, 2000. 312 с.
2. Столяренко Л. Д. Психология управления: учебное пособие /Л. Д. Столяренко. Изд.4-е. Ростов н/Д: Феникс, 2007. 507 с.

References:

1. Zyazyun I. A. *Pedahohika dobra: idealy i realiyi: nauk.-metod. Posib.* [Pedagogy of good: ideals and realities: Science. - method. manual]. K.:MAUP, 2000.– 312 s. [In Ukraine]
2. Stolyarenko L. D. *Psihologiya upravleniya: uchebnoe posobie* [Psychology of management: a textbook]. Izd. 4-e. Rostov n/D: Feniks, 2007. 507 s. [In Russian]

Стаття надійшла до редколегії: 13.12.2017